

“ODBRANA I POSLEDNJI DANI”

Sukob u vrhu Demokratske stranke (DS) između predsednika stranke **Borisa Tadića** i njegovog zamenika i popularnog gradonačelnika Beograda **Dragana Đilasa**, traje od kako je ova partija izbore koji su održani u maju ove godine. On se rasplamsao tokom protekle nedelje razmenom javnih optužbi između dvojice čelnih ljudi stranke. Tako je izašlo na videlo da između Tadića i Đilasa ne postoji nikakva komunikacija i da imaju potpuno različite vizije stranačke budućnosti.

Dobri poznavaoци prilika u DS znaju da su problemi između čelnih ljudi DS počeli nekoliko godina ranije, od trenutka kada je Đilas kao gradonačelnik Beograda u istraživanjima javnog mnjenja postao popularniji od Tadića koji je tada bio predsednik Srbije. Upravo zato, tokom predizborne kampanje za majske izbore Tadiću je bilo važnije da Đilas i lista DS za Skupštinu grada Beograda ne dobiju u Beogradu glas više od njega kao kandidata za predsednika Republike - nego koliko će glasova on ukupno osvojiti? A kada je važnije gde se osvoji koji glas umesto da se razmišlja da svaki glas doprinosi opštem uspehu stranke i njenih kandidata – posledica je poraz. U beogradskom odboru DS-a još se prepričava sastanak koji je lider stranke Tadić navodno imao sa predsednicima opštinskih odbora iz Beograda pre izbora na kojem im je otvoreno zapretio da će imati problema **“ukoliko DS na izborima za skupštinu Beograda osvoji glas više od njega, kao predsedničkog kandidata ili stranačke liste za parlament”**. U noći u kojoj su prebrojavani glasovi za parlamentarne i lokalne izbore kao i za prvi krug predsedničkih izbora, odvijala se prava drama u vrhu DS, jer je ova stranka na izborima za Skupštinu grada Beograda predvođena Đilasom osvojila oko 36 odsto glasova. Dok je lista za skupštinu Srbije na čiji je nosilac bio Boris Tadić dobila podršku oko 22 odsto birača, dok je sam Tadić u prvom krugu predsedničkih izbora osvojio više od 25 odsto glasova. Dodatni problem je bila činjenica da DS u svojoj beogradskoj kampanji nije koristila ni ime stranke, a ni ime Borisa Tadića već je to bila lista Dragana Đilasa. Već tada je beogradska organizacija stranke “optužena” da je vodila računa samo o “svom rezultatu” a ne o stranci u celini. Tome u prilog govori izjava koju je lider DS Tadić dao već sutradan, 7. maja, na izbornom skupu u Pančevu (grad koji se nalazi 20 km istočno od Beograda) da su mu od **“lidera SNS Tomislava Nikolića veći protivnici oni koji u DS rade samo za svoj lični interes”**, ne precizirajući o kome se radi. Naravno svima je bilo jasno da misli na svog zamenika Đilasa kao i na drugog potpredsednika **Bojana Pajića**, predsednika Vlade Autonomne pokrajine Vojvodina (severna pokrajina Srbije koja uz Beograd predstavlja najrazvijeniji deo zemlje). Dakle, sukob Tadića i Đilasa je bio neminovan bez obzira na rezultat predsedničkih izbora. Tadićev poraz ovaj sukob je samo ubrzao i učinio ga javnim.

Posle poraza na predsedničkim izborima, Tadić je postao kandidat DS za premijera. Bez obzira što javno nije hteo odmah da saopšti da će prihvatiti kandidaturu, bilo je jasno da Tadić nema drugog izbora ukoliko već nije posle izbornog poraza podneo ostavku na stranačke funkcije. Formalno, svi potpredsednici stranke, uključujući Đilasa i Pajića, tražili su od Tadića da bude kandidat za premijera. Suštinski, odluku da Tadić bude kandidat za premijera donela je grupa Tadićevih ličnih prijatelja koji su zajedno sa njim poslednjih devet godina vodila DS ali i državu.

U svakom slučaju demokratama (popularni naziv za DS) u tom trenutku se činilo da je dolazak Tadića na mesto premijera dobro rešenje. Njegovi prijatelji bi zaštitili sebe i svoje poslove, stranka bi ostala u vlasti a potpredsednici Đilas i Pajtić koji su bili optuživani od Tadićevog okruženja da nisu vodili kampanju za izbor Tadića bi pokazali da nemaju ništa protiv da on bude premijer. Đilas je čak u jednom trenutku ponudio da bude potpredsednik u Tadićevoj vladi! Tadić na ovu ponudu nije ni odgovorio što govori da su već tada odnosi između njih bili narušeni. U tom trenutku se nije postavljalo pitanje liderstva u stranci. Kada je postalo jasno da će vladu formirati druge stranke, da DS odlazi u opoziciju počelo je da se postavlja pitanje o tome da li je stranci potreban novi lider. To je bilo logično jer je neuspeh u sastavljanju Vlade njegov drugi veliki poraz u samo dva meseca. Hteo ili ne to da prizna, Tadić je pregovore o Vladi vodio sam tako da je poraz samo njegov. Bez obzira na novi poraz, Tadić je odlučno odbacio ideju da se povuče sa mesta predsednika DS. **“Niko u stranci ne traži moju smenu i ja sam njen predsednik”**, rekao je Tadić početkom jula u intervju-u u uglednom srpskom nedeljniku NIN.

Za dobro mogućih raspleta krize u DS treba znati kakvi su bili odnosi u stranci tokom njegovih skoro devet godina vlasti. Tadić je oko sebe formirao uzak krug ličnih prijatelja sa kojima je donosio najvažnije odluke kako u stranci, tako i u državi. Neki od njih su imali državne funkcije, neki ne, ali se u tom krugu odlučivalo sve. Većina tih prijatelja su bili članovi DS ali su prezirali stranku, njene procedure i umanjivali njen značaj. Smatrali su da je Boris Tadić samo po sebi brend, te da politička organizacija čiji je predsednik postoji samo da bi bila u njegovoj funkciji. Logika ove grupe je da su u stranci i u državi svi izvršioc i odluka koje donosi Predsednik. Posledica toga je bila potpuna izolacija Tadića od stranke kao i stvaranje klime da je stranka samo smetnja Tadićevoj političkoj karijeri. U stranci su posprdno ovu grupu ljudi zvali – dvor a oni su sebe nazivali kreativnim timom. Pored grupe ličnih prijatelja postojala je i stranačka vrhuška, odnosno potpredsednici i pojedini uticajni stranački funkcioneri. U ovoj grupi posebno su se izdvajali potpredsednici Dragan Đilas i Bojan Pajtić koji vode Beograd i Vojvodinu i kao takvi dobili su ličnu popularnost koja nije zavisila od Tadića ili od DS. Treći potpredsednik i bivši ministar odbrane **Dragan Šutanovac** imao je veliki stranački autoritet na osnovu svojih zasluga u DS, ali se poslednjih godina sam isključio iz stranačkih poslova. Tako je veliku moć dobio četvrti potpredsednik **Dušan Petrović** koji je razumeo značaj stranačke organizacije i koji je vladao njome u potpunosti ako se izuzmu Beograd i Vojvodina. Može se reći da je zbog te svoje moći kao i strukture koju je izgradio samo Petrović imao pristup kreativcima koji su donosili odluke. Pošto je stranka istovremeno bila na vlasti, stranačka vrhuška se bavila globalnim pitanjima lokalni stranački lideri su bili prepušteni sami sebi. Njih jednostavno niko nije kontrolisao. Neki su to iskoristili da postanu uspešni gradonačelnici, a neki da postanu bogatiji. Bila je to neka vrsta prećutnog pakta između stranačkih funkcionera i predsednika - mi ćemo da ćutimo na sednicama Glavnog odbora, nećemo dovoditi u pitanje nijednu tvoju odluku, a ti nas pusti da radimo šta želimo. I zato danas, kada sekretar Predsedništva DS **Borislav Stefanović** lamentira nad pojedincima u DS koji su se preko noći obogatili treba da se zapita kako je bilo moguće da stranka to ne zna, da nisu postojali mehanizmi kojima bi se takve pojave rešavale i zašto je “najbolji među njima” (Stefanović opis Tadića) kao predsednik stranke to dopuštao. Nikada u istoriji DS nije bilo manje demokratije u stranci, više javašluka i donošenja odluka u centrima moći koji se nalaze potpuno van stranke. Ruku na srce, u tome su svi učestvovali ali će cenu platiti najodgovorniji. Za skoro devet godina za zabeležen je samo jedan slučaj kada na nekom organu predlog koji je imao simpatije predsednika nije prošao.

Bilo je to 2008. godine kada su “kreativci” poželeti Vuka Jeremića za premijera, što je naišlo na oštro protivljenje potpredsednika DS.

Tadić danas ne plaća samo cenu svog otuđenja od stranke već i predstave u javnosti koju su stvorili njegovi “kreativni” saradnici da je on lepo upakovan marketinški proizvod koji svi koriste ,a niko ne zna za šta?! U prevodu to znači – da niko ne zna kog je proizvod sadržaja. Politika nema veze sa komercijalnim marketingom, odnosno ne mogu se političari prodavati kao što se to čini sa praškom ili kafom. Na građane koji glasaju može da utiče izgled i imidž političara, ili recimo dobro upakovan spot, ali odlučujuća je politika koja se nudi. To Tadićevo okruženje godinama nije prihvatilo, jer da jeste priznali bi da je njihova uloga u Tadićevom uspehu, koja nije bila mala, nije bila jedina važna. Odnos “kreativaca” prema stranci pa i samom Tadiću video se najbolje posle Tadićeve izborne pobeđe 2008. godine kada je po sedištu DS deljena majica na kojoj je pisalo **“Kreativci su pobedili. Boris Tadić je predsednik!”** Bio je to šamar i stranci pa i samom Tadiću. “Kreativci” su poručili stranci da je nevažno to što je hiljade aktivista učestvovalo u kampanji, delilo letke i programe, lepilo izborne plakate, učestvovalo na stranačkim skupovima, izvodilo “sigurne glasove” na izbore i ubeđivalo građane da glasaju za Tadića. Ti aktivisti, po mišljenju “kreativaca” nisu pobedili. Takvom porukom i Tadiću su poručili da nije pobedio on, već oni!? Očigledno da više od milion glasova koliko je Tadić dobio te 2008. godine nije bilo važno. Pošto su verovali da su oni pobedili i da su oni uzeli vlast bilo je logično da je oni i dele. I to su činili.

Danas, kada su izgubili i Tadić, i DS niko u Krunskoj ulici u Beogradu (ulica u kojoj se nalazi sedište DS) nije štampao majicu sa natpisom **“Kreativci su izgubili. Boris Tadić nije predsednik!”** Sada se traže krivci u stranci i poziva na utvrđivanje pojedinačne odgovornosti u stranci koju devet godina maltene niko ništa nije pitao. Možda je jednostavnije da za početak “kreativci” priznaju da su poraženi i da su odgovorni za mnoge pogrešne poteze od kojih je jedan bio – raspisavanje prevremenih predsedničkih izbora.

Posle formiranja Vlade Srbije postalo je definitivno jasno da je Demokratska stranka ostala u opoziciji. Kako to obično biva stranke koje su na vlasti u Srbiji počele su gde god je to moguće da formiraju iste ili slične koalicije na lokalnom nivou. Svakog dana su demokrate gubile vlast u nekoj od opština širom Srbije što je vrlo težak udarac za stranku. Kratko rečeno, gubitkom predsedničkih izbora samo su Tadić i par njegovih savetnika ostali bez posla, gubitkom Vlade sa radnog mesta je otišlo nekoliko stotina ljudi ali gubitak vlasti na lokalnu je ugrozio egzistenciju nekoliko hiljada partijskih kadrova. To je uskomešalo stranku i stvorilo uslove da se pokrene pitanje Tadićeve odgovornosti. Doduše, Tadić je sam dao povod za napad na njega. U trenutku kada je stranka čiji je predsednik gubila svakodnevno vlast po opštinama u javnosti su objavljene njegove slike kako se u kupaćim gaćama odmara na hrvatskom ostrvu Vis u Jadranskom moru.

Njegov zamenik Đilas se potom obratio javnosti otvorenim pismom u kome je optužio sadašnji vrh stranke da **“ćuti”** kao i da se nalazi na odmoru koji nije zaslužen **“umoran od poslova koje nismo ili započeli ili završili”**. **“Za to vreme naši politički takmaci napravili su vladu, formirali vlasti na lokalnom nivou, uspostavili Skupštinu, donose zakone, biraju guvernera, šire međunarodne kontakte, ovladali su svim instrumentima vlasti”**, rekao je Đilas. **“Mi smo ostavili tri meseca našu polovinu Srbije, izuzev Beograda i Vojvodine i nekoliko gradova poput Leskovca, Paraćina i Užica - bez ohrabrenja, bez zastupanja interesa građana, bez perspektive, bez akcije”**, poručio je Đilas. Zamenik predsednika DS u svom pismu nije imenovao ni predsednika stranke Tadića kao ni druge potpredsednike mada je jasno na koga je mislio. **“Nije tajna da nisu svi ljudi iz vrha DS po mom ukusu. Na sreću, ni ja nisam po njihovom. Ono što nas razdvaja, pored ostalog, jeste moje ubeđenje da ovo nije leto u kojem DS treba da bude u “kupaćim gaćama”**. Prošlo je sto dana od našeg jednog izbornog i jednog postizbornog poraza. **Mi, kao stranka ozbiljnih ljudi pred naše članstvo još nismo izašli sa analizom uzroka i posledica silaska sa vlasti”**, poručio je Đilas članovima DS. Zamenik predsednika DS je istakao da stranka nema stratešku platformu koja predstavlja praktični plan reorganizacije te stranke, kako bi se za godinu-dve vratila u igru. Da se prvenstveno obraća članovima DS bilo je jasno kada je rekao ono što svaki član stranke želi da čuje odnosno kada je obećao da **“neće da deli stranku”**. On je naglasio da nije osnovno pitanje DS i njenih pristalica hoće li na čelu biti Boris Tadić ili Dragan Đilas ili neko treći, već je, kako je naveo, životno pitanje DS kako se stranka vodi, gde stranka ide i šta DS znači Srbiji. **“Ovo u čemu smo danas nije pobednička strategija. Nije nikakva strategija. Kao da smo usred reanimacije, lečenja nečijih ranjenih sujeta i povređene taštine. Srbija se od izbora promenila, imam utisak da deo DS nastoji da preživi ne menjajući ni sebe ni stranku. To nije politika iza koje mogu da stanem”**, rekao je Đilas i time počeo svoj pohod na mesto prvog čoveka DS.

Tadićev odgovor se nije čekao dugo. On je poručio da se u toj stranci analiziraju i utvrđuju odgovornost i krivica za izborni poraz, da sa tim nije bilo potrebno žuriti jer od DS sada ne zavisi sudbina zemlje, kao i da ne veruje u cepanje DS, za koju kaže da je **“nacionalna institucija, izuzetno bitna za budućnost Srbije”**. **“Ceo septembar će biti mesec analize izbornih rezultata i dešavanja u DS na stranačkim organima, a početkom meseca na Glavnom odboru će svako imati priliku da kaže svoj stav, da se utvrdi odgovornost, ali i krivica”**, rekao je Tadić i istakao da će tražiti da sednica Glavnog odbora DS, na kojoj će biti konačna analiza izbornog rezultata, bude potpuno otvorena za javnost, rekavši da **“građani Srbije treba da znaju šta se dešava u DS”**. Predsednik DS je poručio da je on lično već preuzeo odgovornost za izborni poraz i **“da je spreman da se analizira i njegova krivica”** kao i **“da se uvek vladao u skladu sa principima organizacije ne bežeći ni od krivice ni od odgovornosti”**. **“Odmah sam preuzeo odgovornost na sebe i sada želim da vidim kako će reagovati svi ostali funkcioneri DS, od potpredsednika pa do opštinskih organizacija. Kako će oni proceniti svoju odgovornost, a i svoju krivicu, imajući u vidu rezultate izbora od 2004. do danas, jer se završio jedan ciklus DS-a, njenog rada i doprinosa reformama”**, poručio je Tadić članovima DS.

Analizom ova dva nastupa može se zaključiti kakve će biti taktike Tadića i Đilasa. Đilas želi da krizu reši odmah dok su članovi stranke još besni zbog poraza na izborima. Za većinu članova DS on u ovom trenutku predstavlja perspektivu, što zbog toga što je popularniji od Tadića, što zbog činjenice da je gradonačelnik Beograda. Đilas zna da stranku mora da preuzme odmah i zato traži način da zaobiđe komplikovane i dugotrajne stranačke procedure. To će moći samo ako pritisak stranke na Tadića da se povuče bude veliki. A zato mu kao saveznici trebaju opštinski odbori i lokalni lideri kojima će morati da da na značaju. Pored toga, on mora da postane što pre predsednik DS kako bi lakše opstao na mestu gradonačelnika Beograda. Jednostavno, ako iza sebe ima najjaču opozicionu stranku cena njegove eventualne smene sa mesta gradonačelnika Beograda je veoma visoka. Đilasovu poziciju jača činjenica da danas može da bira koje od sadašnjih funkcionera DS želi da budu sa njim. To je razlog zbog koga većina funkcionera DS čuti o sukobima u stranci jer čekaju da vide hoće li ih Đilas pozvati ili ne. Tek ako se to ne desi Tadić može da očekuje njihovu podršku. Izuzetak je potpredsednik DS **Dušan Petrović** koji je u ličnom sukobu sa Đilasom pa tako nema izbora osim da brani Tadića. Ipak, utisak je da je Đilas u ovom trenutku čeka samo jednu podršku i to od lidera vojvođanskih demokrata i potpredsednika stranke Bojana Pajtića. Pajtić za razliku od drugih visokih funkcionera DS jedini može da bira odnosno ne mora da čeka da bude izabran. Ukoliko Đilas napravi pakt sa Pajtićem – Tadićeve šanse da opstane na čelu jedinstvenog DS bez dogovora sa njima dvojicom su praktično minimalne.

Tadićeva strategija je drugačija. Njemu potrebno vreme, kako bi se članovi stranke navikli da je on predsednik stranke u opoziciji. Zato Tadić želi da čitav septembar protekne u analizama izbornih rezultata, traženju krivaca za izborni poraz a da se izborna skupština DS održi eventualno tek krajem godine. To je razlog zbog koga Tadić istače **“da stranke u opoziciji nemaju takvu vrstu rokova, što ne znači da odluke treba sporo donositi, ali da je u ovom trenutku veoma važno pažljivo izmeriti - šta je i čija odgovornost, a drugo - čija je krivica”**. Pored toga, sadašnji predsednik DS će tražiti da se raspravlja o svim izbornim kampanjama od 2004 – 2012. godine očekujući da će sud stranke o njemu biti bolji ako pokaže da je u ovom ciklusu dva puta dobio izbore a jednom ih izgubio. Naravno, Tadić ne zna da u politici nema zasluga, odnosno da je jedino važno ono što se desilo poslednje. Tako će se o njemu suditi samo na osnovu poraza bez obzira koliko je pobeda pre toga imao. Ako je to neka uteha u pitanju je opšte pravilo politike. Međutim, jasno je da pokušaj Borisa Tadića da se odloži rasprava o novom lideru DS ima za cilj jedino da se Dragan Đilas učini nervoznim i da se natera da napusti DS i osnuje novu stranku. Tadiću je jasno da bitku sa Đilasom i Pajtićem ne može da dobije. Zato može da ostane predsednik DS samo ako ih otera iz nje.

Upravo tu dolazimo do ključnog pitanja – da li je Tadiću važnije da ostane predsednik DS po bilo koju cenu i bez obzira da li to znači cepanje stranke ili je važno da Demokratska stranka bude snažnija bez obzira ko je vodi? Utisak je da sadašnji predsednik DS između stranke i svoje fotelje – bira sebe. Da je tako potvrđuje i Tadićev predlog da sednica Glavnog odbora stranke koja treba da se održi 1. septembra bude otvorena za javnost! To je opasan predlog jer nikada nijedna politička stranka nije dozvolila direktan prenos sednice bilo kog stranačkog organa. Demokratska stranka posle jedne takve sednice Glavnog odbora u kojoj će se satima funkcioneri stranke međusobno optuživati i iznositi u javnost “prljav veš” može samo da izgubi još nekoliko procenata svog inače sve slabijeg rejtinga. Izgleda da sadašnjem predsedniku DS to uopšte nije važno.

Njegov plan je da na takvoj sednici suoči Đilasa i Pajtića sa napadima Dušana Petrovića i njemu odanih lokalnih lidera, da pljušte međusobne optužbe i da u tom blatu on jedini ostane po strani. Tadićeva struja će Đilasa da optuži za izborni poraz jer nije prihvatio nekoliko meseci pre izbora Tadićev predlog da bude premijer. Takva sednica Glavnog odbora vodi sasvim sigurno u raspad stranke i njenu podjelu i ima za cilj da se spreče promene u stranci.

Pred DS je težak i neizvestan period. Trojni sastanak između Tadića, Đilasa i Pajtića koji mediji najavljuju za početak sledeće nedelje poslednja je prilika da se promene u stranci dogode dogovorom koji bi mogao da podrazume ostanak dosadašnjeg predsednika Tadića na nekoj važnoj funkciji koja nije predsednička ali bez uticaja na operativno vođenje stranke. To bio bio prvi i za DS najbolji scenario. Stranka sa preko 100 hiljada članova bi opstala a novi lideri Đilas i Pajtić bi u nju uneli novu energiju, novu politiku i doneli nova pravila. Vlada bi imala snažnu opoziciju i pritisak da pažljivije povlači svoje poteze. Drugi scenario je rat u DS između Tadića i njegovog okruženja sa jedne strane i Dragana Đilasa i Bojana Pajtića sa druge strane za mesto predsednika stranke. Tadić ima malo šansi da pobedi u ovom ratu ali on može da traje mesecima i da nanese ozbiljnu štetu kako jednoj, tako drugoj strani ali i stranci u celini. Kako to obično biva u ovom ratu će biti izneto mnogo prijavog veša. Đilas i Pajtić će pokušavati da naprave najširi mogući front protiv Tadića kako bi ga primorali na povlačenje. U ovom scenariju stranci bi trebalo više vremena da se oporavi od "građanskog rata" ali bi ostala jedinstvena. Sa kakvim rejtingom i autoritetom zavisi od intenziteta sukoba. Treći scenario podrazumeva da Đilas i Pajtić zajedno ili svako od njih posebno odustanu od dugotrajne borbe sa Tadićem i odluče da naprave novu ili možda dve stranke. To je najgori scenario za DS i levi centar u Srbiji jer bi se umesto jedne snažne pojavile dve ili čak tri stranke. One bi se međusobno napadale jer bi pretendovale na isto biračko telo. Verovatno bi DS bez Pajtića i Đilasa sa oslabljenim Tadićem i njegovim "kreativnim" okruženjem bila na ivici cenzusa ali bi uzimala glasove Đilasu i Pajtiću.

Niko ne može u ovom trenutku da predvidi kakav će biti rasplet. Najveća odgovornost je na Borisu Tadiću. Šta god da se desi u DS on je lider koji odlazi sa političke scene. Jasno je da Tadić više nikada neće na političkoj sceni Srbije igrati ulogu koju je imao do pre tri meseca šta god da se desi sa DS i kakva god da bude njegova uloga u njoj. Od njega zavisi da li će ostati upamćen u istoriji kao političar koji je posle poraza na izborima omogućio svojoj stranci da nastavi da radi i da se razvija ili je odbijajući da prihvati promene uništio stranku koju je vodio. A da li je neko veliki državnik i političar vidi se ne po tome kako dolazi na političku scenu, već kako sa nje odlazi.

Roman "Obrana i poslednji dani", napisao je jedan od najpoznatijih srpskih pisaca XX veka, Borislav Pekić koji je bio jedan od osnivača Demokratske stranke u decembru 1989.godine.